

EVA FIŠER
U NAŠEM OKRUŽENJU
SEĆANJA

NIKOLA RAČIĆ

Vršac 2022.

U Hrvatskoj je ovih meseci ime Eve Fišer dospelo u javnost kao velika vest. Naime, zamenica gradonačelnika Daruvara, pre oko godinu i nešto dana, naišla je na podatak da je Eva Fišer rođena u Daruvaru i rešila da se to obeleži u njihovom gradu. Nedavno je u gradskom muzeju organizovana biografska izložba o Evi Fišer, a postavku mahom čine fotografije iz njenog privatnog života, fotokopije ličnih dokumenata i memorabilije. Iz tamošnjih medija saznajemo da grad očekuje da će ime Eve Fišer 'ucrtati grad na svetsku kartu kulture', 'te Daruvar u svijetu brendirati kao grad Eve Fišer što gradu može donijeti brojne beneficije'. Iako kažu da je Daruvar, spletom okolnosti, tek sada otkriva, planira se i prva izložba slika Eve Fišer, po prvi put u Hrvatskoj. Ističu da je organizacija takvog događaja izuzetno zahtevna, ali i objašnjavaju: 'finansijski nas neće koštati gotovo pa ništa jer se organizira preko veleposlanstva Italije, Italijanskog Instituta za kulturu te izraelskog veleposlanstva.' Takođe je u planu i da se locira kuća u kojoj je umetnica rođena.

Koliko se o Evi Fišer pak zna kod nas u Srbiji? Ako znamo da je upravo ovde, u Banatu, u gradu Vršcu odrasla, završila osnovnu školu i gimnaziju, te da je nekoliko godina živela u Beogradu (1938 - 1941), onda svakako zavređuje da o njoj govorimo i kao o našoj sugrađanki .

Eva Fišer (Daruvar, 1920 – Rim, 2015) umetnica svetske slave, odrasla je u Vršcu gde je završila osnovnu školu i gimnaziju. Porodica se doselila 1924. godine iz Daruvara, kada Evin otac, Dr Leopold Fišer, preuzima dužnost glavnog rabin Vršačkog rabinata. Po svršetku studija na Akademiji likovnih umetnosti u Lionu

(1936 – 1939) vraća se u Beograd gde se porodica Fišer u to vreme preselila. Bombardovanje i rat je zatiču u Beogradu, oca joj odvođe u logor za Jevreje - Topovske šupe - gde je ubrzo i ubijen. Sa majkom i mlađim bratom uspeva da izbegne iz Beograda novembra 1941. Preko Albanije stiže u Split, do 1943. godine biva internirana u logoru Vela Luka na ostrvu Korčuli. Odatle uspeva da se, sa teško obolelom majkom i bratom prebaci u Bolonju, priključuje se tamošnjoj antifašističkoj organizaciji i ostaje tu pod lažnim identitetom do Oslobođenja. U Holokaustu je izgubila oca i veliki deo šire porodice. Iz tih

godina golgote i užasa, seća se i 'umetnosti preživljavanja', kada je morala da nauči da trampiti svoje crteže za komad hleba.

Amerigo Tot, Salvador Dali, Eva Fišer

Nakon ratnih stradanja, u svetu koji bolno ustaje iz ruševina, nastavlja da se bavi umetnošću. Od 1946. živi u Rimu i deluje u okviru rimske grupe umetnika "Via Margutta". Već od 1947., od svoje prve samostalne izložbe u Rimu, nizale su se tih godina uspešne izložbe u Italiji, ali i svud širom

Evrope i sveta, u svim važnim evropskim centrima umetničkog života, u najprestižnijim galerijama i izložbenim prostorima. U krugu umetnika koji su cenili njenu umetnost, sa kojima je razmenjivala mišljenja, imala plodnosnu saradnju ali i čvrsta prijateljstva, nalazimo velikane kao što su: De Kiriko, Pikaso, Salvador Dali, Mark Šagal i mnogi drugi. Među kolekcionarima Evinih slika, zapažamo poznata imena Holivuda: Henri Fonda, Lorin Bekol, Hamfri Bogart i dr.

Tema Holokausta bila je za Evu duboko intimne prirode, a svet je bio iznenađen kada je 1989. godine odlučila da po prvi put prikaže javnosti svoje radove posvećene ovoj tematici. Ukupno 68 slika bilo je izloženo 1990. godine u memorijalnom centru Jad Vašem u Jerusalimu.

Enio Morikone, Eva Fišer, Alan Bauman (Evin sin)

Čuveni kompozitor, Enio Morikone, inspirisan njenim slikama, komponovao je 12 kompozicija objavljenih 1992. na CD-u "A Eva Fischer, pittore" (Eva Fišer, slikar).

Evin otac, dr Leopold Fišer, dugi niz godina obavljao je dužnost glavnog rabina, predvodivši verski život jevrejske zajednice u Vršcu. Bio je upamćen kao vrsni erudita i teolog. Uređivao je "Jevrejski Almanah", zvanično glasilo Saveza rabina Kraljevine SHS (Jugoslavije), a koji je izlazio u Vršcu u vreme njegovog službovanja. Takođe je učestvovao i u radu pojedinih kulturnih institucija u Vršcu, gradskog muzeja i biblioteke.

Sećajući se svog detinjstva u Vršcu i svojih prvih likovnih koraka, Eva je u jednom od intervjua rekla: "Još kao mala volela sam da crtam, pa su mi roditelji kupili pastelne boje. Prvi portret koji sam napravila bio je očev, ali bez njegovog znanja pošto je dremao. Zatim sam slikala pejzaže: gradski park i Vršačke planine koje su se videle iz kuće gde sam živela, u podnožju."

Eva Fišer u Vršcu, 1970. godine

Eva nikada nije zaboravila svoj zavičaj, a ponovo će ga posetiti 1970. godine, kada su bile organizovane i izložbe njenih slika u Vršcu, Pančevu, Beogradu i Sarajevu. Tom prilikom su grad Vršac i gradski muzej otkupili nekoliko Evinih slika.

Sećam se našeg prvog razgovora, bilo je to 1998. godine; Vedrog duha, na odličnom srpskom jeziku - što me je iznenadilo, obzirom da je prošlo više od pet decenija od kako nije živela u našoj zemlji – želela je da sazna što više o savremenom životu u našem zajedničkom gradu Vršcu. A nedugo potom, kada su nas zadesili nemili događaji, bombardovanje 1999., sa zebnjom i brigom, često se interesovala kako smo, da li je sve u redu. Sećala se i nekadašnjeg Vršca - na nekoliko crteža i skica, pokušala je da prikaže enterijer zgrade u kojoj je živela, kao i sinagoge, a kojih odavno nema – sve je to našim generacijama, rođenim daleko nakon Drugog svetskog rata, bilo nepoznato. Ali ti artefakti,

kao i druge memorabilije, mogli bi biti građa za jednu sadržajnu biografsku izložbu o Evi Fišer, a koja bi bila održana kod nas. Za naše kulturno nasleđe, osim činjenice da je umetnica potekla iz naše sredine, takođe je od važnosti da se ona bavi jednom temom istorijske traume, koja je zadesila i našu zemlju, te da je upravo ovde, prvi put doživela to traumatično iskustvo. Umetničko predstavljanje teme ratnih strahota i Holokausta, predstavlja izuzetno težak izazov za svakog umetnika, i to je dobro poznata stvar. Posebnost u ovom slučaju, jeste da se radi o umetnici koja je lično doživela te događaje, ali koja je, uz svojevrsno umetničko transponovanje, uspela i da predstavi temu na toliko vredan način, o čemu svedoče brojne pozitivne stručne kritike u svetu, kao i izložba održana u uglednoj instituciji kakva je memorijalni centar Jad Vašem. Posebnost čine i umetničke refleksije drugih umetnika na njeno delo, kakve su npr. muzičke kompozicije Enia Morikonea. Možda ima smisla da sve to bude osnov za jedan stalni projekat kod nas, koji bi verovatno okupio različite discipline, a koji bi imao svrhu da promišlja, istražuje, edukuje; a možda bi bilo i umetnika koji bi nalazili i sopstvene inspiracije.

~ O ~